

NARODNI
DOM
MARIBOR

Festival Maribor

16.–25. 9.
2021

21.

september 2021, ob 19.30
Dvorana Union, Maribor

VAM JE ŠE VŠEČ BRAHMS?

Aleksander Somov, violončelo
Simon Trpčeski, klavir

Robert Schumann (1810–1856)

Adagio in Allegro za violončelo in klavir v As-duru, op. 70

Johannes Brahms (1833–1897)

Sonata za violončelo in klavir št. 2 v F-duru, op. 99

I. Allegro vivace

II. Adagio affettuoso

III. Allegro passionato

IV. Allegro molto

***

Anton Webern (1883–1945)

Tri male skladbe za violončelo in klavir, op. 11

Dmitrij Šostakovič (1906–1975)

Sonata za violončelo in klavir v d-molu, op. 40

I. Allegro non troppo

II. Allegro

III. Largo

IV. Allegro

V

am je vseč Brahms? je naslov filma in hkrati vprašanje, ki ga štiridesetletni notranji opremljevalki Pauli na koncertu zastavi petindvajsetletni odvetniški pripravnik Philip. Med njima se razvija na videz nemogoče razmerje med mlajšim moškim in bistveno starejšo žensko. Povezava z Brahmsom je lahko naključna, morda pa vendarle namiguje na nenavadno zaprto skladateljevo življenje, ki je poznalo eno samo ljubezen – vdovo Roberta Schumanna, znamenito pianistko Clara Wieck, ki je bila petnajst let starejša od Brahmsa.

Ustvarjalno življenje **Roberta Schumanna** so zaznamovala obdobja izrazite kreativne erupcije, v katerih je v hitrem času ustvaril številna dela, in nato daljši oddihi od komponiranja, ko so ga mučila pregreta živčna stanja in melanholija in se je bolj posvečal glasbeni publicistiki. Med bolj kreativna leta sodi obdobje med letoma 1848 in 1850, ko je deloval v Dresdnu. Medtem ko se je v svojih zgodnjih letih dokazal predvsem kot mojster klavirske miniature, je v Dresdnu napisal številna komorna dela, predvsem tista s pihali v ospredju. Tako je samo leta 1849 poleg *Adagia in Allegra, op. 70* za rog in klavir ustvaril še *Tri fantazijske skladbe, op. 73* za klarinet in klavir ter *Tri romance, op. 94* za oboo in klavir. Ob spremenjenih zasedbah pa se niso spremenili osnovni postulati Schummanove estetike: v vsebinsko-formalnem pogledu se je še vedno napajal pri romantični estetiki fragmenta, ki se zrcali v prevladujoči obliki karakterističnih miniaturn. Skladateljeva moč pri tem sloni v nenavadni zmožnosti, da z nekaj melodičnimi okruški ali drobnim zaporedjem harmonij, kontrasti v tempih in modulacijskimi postopki zariše specifična razpoloženja.

Z *Adagiem in Allegrom* je Schumann v središče postavil v tistem času precej novo glasbilo – rog z ventili, ki so omogočali izkoristek vseh kromatičnih tonov, zaradi česar je rog lahko postal tudi melodično glasbilo. Da pa bi dosegel večje tržišče, je Schumann dovolil, da se delo izvaja tudi v verziji za violončelo. Prvi del, *Adagio*, je v znamenju široko razpete melodične linije, pri čemer glasbilo spletata vse intenzivnejše razmerje. V *Allegru* prevladujejo triole, v čemer lahko prepoznamo močnejši vpliv lovskih motivov, ki jih ponavadi povezujemo z rogom, lahko pa z njimi svoje mojstrstvo lokovanja dokažejo tudi violončelisti.

Johannes Brahms je vrsto let sledil navadi premožnih Dunajčanov, da v poletnih mesecih odidejo v hribe pokrajine Salzkammergut vzhodno od Salzburga, leta 1886 pa ga je prijatelj Joseph Widmann prepričal, da se mu je pridružil v starem švicarskem mestu Hoffstetin ob jezeru Thun blizu Berna, v osrčju švicarskih Alp. Brahms je najel vilo ob jezeru in se predajal ležernemu poletju. Vendar njegovo skladateljsko pero v tem času ni mirovalo: prvo leto počitnikovanja ob Thunu je nastala *Druga sonata za violončelo*.

Podobno kot druga skladateljeva dela iz zrelega obdobja se zdi tudi sonata prepojena z nekakšno jesensko ožarjenostjo, ki odraža življenjsko polnost, zadovoljstvo z doseženim, zaupanjem v lastno tehniko in izraz. Skladba je napisana v štirih stavkih, kar prinaša izrazite simfonične podtone. (Schumann je Brahmsova komorna dela označil za »maskirane simfonije«.) Prvi stavek zaznamujejo tri zamisli: glavna tema v violončelu s poskočnim in prekinjajočim ritmičnim pulzom, bolj široko melodično razpeta druga tema in nemirna zaključna skupina s ponavljajočimi se figuracijami. V izpeljavi se prepletajo vse tri teme, čeprav dominirajo uporni tremoli iz spremljave prve teme, stavek pa zaokrožuje ponovitev materiala s kodo. Tridelni (ABA) počasni stavek je postavljen v oddaljeno tonaliteto Fis-dura, osrednji, bolj razborit in tudi melanholičen odsek pa je v f-molu. To je tudi tonaliteta tretjega stavka, viharnega scherza, v katerem je durovska tonaliteta namenjena bolj liričnemu in ponotranjenemu triu. Sklepni stavek je rondo z razigrano osrednjo temo, ki se mora v epizodah večkrat umakniti temneje obarvanim trenutkom, zato končni optimistični takti zvenijo skoraj preveč odrezavo.

Na neki način je mogoče glasbo skladateljev druge dunajske šole razumeti kot stopnjevanje Brahmsove logike ekonomičnega dela z majhno motivično klico. Takšna ekonomija se je pri **Antonu Webernu** nato razširila nad celotno obliko skladbe, zato imamo večinoma opraviti z zelo kratkimi vinjetami, v katerih ni več pomemben samo vsak posamezni ton, temveč vsaka njegova barvna in artikulacijska finesa – pogosto se zdi, da imamo opraviti z glasbo pod povečevalnim steklom. *Tri skladbe za violončelo in klavir, op. 11* je Webern napisal leta 1914, tik pred izbruhom prve svetovne vojne. Postavimo jih lahko v kontekst osvobodjene atonalnosti, v kateri postajajo toni in vezi med njimi povsem svobodni, medtem ko nad formalno logiko bdi ekspresionistična logika notranje zavesti. Kratke skladbice je Webern poslal učitelju Schönbergu, z opravičilom, da se mu ni posrečilo uresničiti zadane naloge – napisati obsežnejše sonate za violončelo in klavir. Webern se je zavedal, da je s kratkimi skladbami stopil na povsem nova tla in da jih bo občinstvo le stežka razumelo, in to ne le zaradi njihove lapidarnosti, temveč tudi melodične askeze. Prva skladba šteje zgolj devet taktov in je nekakšen tihi cantabile, v katerem igra klavir skoraj ves čas pianissimo, violončelo pa uporablja dušilec. Posamezni okruški melodičnih linij ostajajo samo boječe nakazani. Bolj razgibana je druga skladba, nekakšen scherzo v trinajstih taktih, v katerih se izmenjujeta dvodobna in tridobna mera. Zadnja skladba v mirnem tempu se razprostira čez deset taktov, ki pa vendarle odpirajo pravo veselje izraza, v katerem si glasbili v lagodnem tempu podajata posamezne geste, vzdihljaje, izginjajoče akorde in prekinjene melodije.

Sredi tridesetih let 20. stoletja pa se ustvarjalnemu počitnikovanju in nebrzdanim izlivom navdiha ni mogel prepuščati **Dmitrij Šostakovič**. V tem času se je že uveljavil kot vodilni ruski skladatelj, zato je svojo slavo izkoristil v velikem opernem naročilu, operi *Lady Macbeth Mcenski*. Toda namesto dokončnega priznanja so se za Šostakoviča začela leta mučne politične obsodbe. Eno izmed predstav si je namreč ogledal sam Stalin, ki ga je morala zbsti družbenokritična ost libreta, saj ne prinaša zgolj optimističnih pogledov na življenje. Že naslednji dan je v časniku *Pravda* izšla kritika z naslovom »Kaos namesto glasbe«. Šostakovičevo življenje in tudi estetika sta se morala čez noč prilagoditi. Članek-obsodbo, katerega posledice bi lahko bile za skladatelja in njegove najbližje usodne, je Šostakovič prebral med turnejo z violončelistom Viktorjem Kubatskim, s katerim sta predstavljala skladateljevo *Sonato za violončelo*. V nasprotju z mnogimi zgodnjimi deli sonate ne napolnjuje značilna divjost, temveč jo zaznamuje preglednost forme in teksture. Prvi stavek se začinja v nebrzdani romantični maniri, modalne harmonije pa mestoma spominjajo na zvočno prefinjenost francoske glasbe (G. Fauré). Plesni drugi stavek je igriv valček, po tožbi *Larga* pa sledi groteskni finale, oblikovan kot rondo z jasnim ritmom galopa. V finalu se tako izmenjujeta skladateljev lirični in ironični izraz, njuna dvojnost pa napoveduje masko, ki jo je Šostakovič moral nositi vse nadaljnje življenje ter krmariti med lastnim prepričanjem in zahtevami oblasti.

Gregor Pompe

Več o nastopajočih lahko preberete v programski knjižici Festivala Maribor 2021 ali na naši spletni strani www.festivalmaribor.si.

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

22. september 2021, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

SIMON TRPČESKI IN PRIJATELJI

Simon Trpčeski, klavir

Hidan Mamudov, klarinet, saksofon, kaval

Aleksandar Krapovski, violina

Sorin Spasinovici, viola

Aleksander Somov, violončelo

Vlatko Nušev, tolkala

Spored: Dmitrij Šostakovič, Tome Mančev, Max Bruch, Francis Poulenc, Pande Šahov, Guillaume Connesson

Vstopnice: 15 € / 12 € / 7,50 €

24. september 2021, ob 20.00

Dvorana generala Maistra, Narodni dom Maribor

Festival Maribor in Druga godba 2021 FM OKDLOP: DŽAMBO AGUŠEVI ORCHESTRA

Džambo Agušev, trobenta, glas

Kočo Agušev, Džemal Agušev, Sunaj Mustafov, trobenta

Džafer Fazliov, Mustafa Zejnelov, Ali Zekirov, tenorski rog

Šukri Dževatov, helikon

Orfej Čakalovski, goč

Redžep Nedžatov, bobni

Vstopnice: 15 €

25. september 2021, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

NI VRNITVE V NORMALNOST

No Borders Orchestra

Premil Petrović, dirigent

Vladimir Kostov, violina

Spored: John Adams, Max Richter, Ivan Božičević, Richard Strauss

Vstopnice: 25 € / 20 € / 12,50 €

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

25. september 2021, ob 11.00
Dvorana Union, Maribor

Festival Maribor in Druga godba 2021 **BACKI IZ KLAVIRJA**

Andrej Hočevar, avtor glasbe, basovska kitara

Aleksandra Ilijevski, vokal

Justin Durel, bendžo

Rok Zalokar, klavir

Koncert uglasbene poezije za otroke od 5. let dalje.

Vstopnine ni, vendar je zaradi omejenega števila mest potrebna predhodna rezervacija na vstopnice@nd-mb.si.

Producent

S podpora

MESTNA OBČINA MARIBOR

V koprodukciji z

**OPERABALET
MARIBOR**

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
SLOVENE NATIONAL THEATRE

V sodelovanju z

**DRUGA
GODBA**

Pokrovitelj koncerta

Uradni vinar

Uradni prevoznik

PORSCHE
MARIBOR

Pokroviteljja

Medijski pokrovitelji

VEČER

RADIO CITY

Partner

zadruga